

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KARAMAN VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 60272/08)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

31 Ocak 2012

İşbu karar Sözleşme'nin 44 / 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

© **T.C. Dışışleri Bakanlığı, 2012.** Bu gayrıresmi özet çeviri Dışışleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışışleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan ve (60272/08) numaralı başvurunun nedeni bu ülke vatandaşları Fehmi Karaman (T.C. vatandaşı), Erdener Demirel (Alman vatandaşı), Tekirdağ Cezaevinde tutuklu Haydar Bayar (T.C. vatandaşı) ve Kandıra Cezaevinde tutuklu Cengiz Kara (T.C. vatandaşı) tarafından (başvuranlar) 2 Aralık 2008 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapılan başvurudur.

Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul Barosu avukatlarından M. Filorinalı, Y. Başara ve T. Akgül tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar sırasıyla 1983, 1980, 1981 ve 1977 doğumludur.

A. İstanbul Adliye Sarayı'na geliş ve ihtilafli olaylar

11 Şubat 2008 tarihinde, başvuranlar yasadışı bir örgüt üyesi olmak suçundan İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi önünde yargılanmışlardır. Adliye sarayında Hrant Dink¹ cinayeti çerçevesinde başka bir duruşma görüldüğünden binanın içinde ve dışında sıkı güvenlik önlemleri alınmıştır.

Beş asker tarafından düzenlenen 11 Şubat 2008 tarihli tutanakta, Tekirdağ F Tipi Cezaevinde tutuklu bulunan Erdener Demirel, Haydar Bayar, Fehmi Karaman ve Muhamet Akyol'un Beşiktaş Adliye Sarayına (İstanbul) getirildiği belirtilmiştir. Tutanağa göre, adliye sarayındaki üç hücreden ikisi dolu olduğundan, bu dört kişi boş olan üçüncü hücreye konulmuştur. Saat 11.45 sıralarında, Kocaeli F Tipi Cezaevinden gelen ve çete davasından yargılanan M.Ç., G.I., I.E., M.N.S. ve E.A., adı geçen dört diğer sanık ile aynı hücreye konulmuştur. Öğleye doğru, farklı görüş ve bakış açısına sahip iki sanık grubu önce tartışmaya başlamış, daha sonra bu tartışma kavga noktasına gelmiştir. Bu iki grup arasında başlayan ağız dalaşının çatışmaya dönüşeceğini anlayan güvenlik güçleri, müdahale etmek için topluca hücreye girmiş, ancak bu arada iki grup kavga etmeye başlamıştır. Bunun üzerine kolluk kuvvetleri kavgayı ayırmış ve Kocaeli F Tipi Cezaevinden gelen sanıkları dışarı çıkarmıştır. Yaralanan Haydar Bayar ve Fehmi Karaman, önce adliye sarayı doktoruna gösterilmiş, daha sonra mahalledeki sağlık ocağına götürülmüştür.

11 Şubat 2008 tarihinde düzenlenen tıbbi raporlara göre, Haydar Bayar'da kafa derisi ve sağ şakağında 2 cm büyüklüğünde bir kesik ile burnu üzerinde bir ödem (raporun geri kalan kısmı okunaksız), ve Fehmi Karaman'da sağ artkafa bölgesinde kafa derisi üzerinde 2 cm büyüklüğünde bir kesik ve alnının sağ tarafında 1,5 cm büyüklüğünde bir kesik tespit edilmiştir.

11 Şubat 2008 günü saat 12.40'da Adli Tıp Kurumu Beşiktaş Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen tıbbi rapora göre, Haydar Bayar'da şakak bölgesinde kafa derisi üzerinde 2 cm büyüklüğünde bir kesik, burnunda kanayan bir ödem ve sol gözünde kanlanma tespit edilmiştir. Raporda ilgili şahsın tedavi için hastaneye gönderildiği belirtilmiştir.

¹. Türkçe - Ermenice olmak üzere iki dilde yayınlanan haftalık *Agos* gazetesinin genel yayın yönetmeni olan Hrant Dink, 19 Ocak 2007 tarihinde İstanbul'daki bürosunun önünde öldürülmüştür.

Aynı adli tıp kurumu tarafından aynı gün düzenlenen ikinci rapora göre, Fehmi Karaman'da sağ artkafa bölgesinde kafa derisi üzerinde 2 cm büyüklüğünde bir kesik ve alınının sağ tarafında 1,5 cm büyüklüğünde bir kesik tespit edilmiştir. Raporda ilgili şahsın da hastaneye gönderildiği belirtilmiştir.

Aynı adli tıp kurumu tarafından aynı gün düzenlenen üçüncü rapora göre, Erdener Demirel'de sağ uyluk üzerinde bir ödem ile 15x4 cm büyüklüğünde bir kızarıklık tespit edilmiş ve tedavi edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Aynı adli tıp kurumu tarafından aynı gün saat 15.44'de düzenlenen dördüncü raporda, Haydar Bayar'ın adliye sarayındaki hücrede meydana gelen kavga sırasında yaralandığını söylediği belirtilmiştir. Raporda ayrıca, ilgili şahısta şakak bölgesinde kafa derisi üzerinde 2 cm büyüklüğünde bir kesik, burnunda kanayan bir ödem ve sol gözünde kanlanma tespit edildiği, ilk tedavisinin yapıldığı ve tedavinin devam etmesi gerektiği belirtilmiştir.

Aynı adli tıp kurumu tarafından aynı gün saat 15.47'de düzenlenen beşinci raporda, Fehmi Karaman'ın adliye sarayındaki hücrede meydana gelen kavga sırasında yaralandığını söylediği belirtilmiştir. Raporda ayrıca, sağ artkafa bölgesinde kafa derisi üzerinde 2 cm büyüklüğünde bir kesik ve alınının sağ tarafında 1,5 cm büyüklüğünde bir kesik tespit edildiği belirtilmiştir.

Aynı adli tıp kurumu tarafından aynı gün saat 16.09'da düzenlenen altıncı raporda, Erdener Demirel'in adliye sarayındaki hücrede meydana gelen kavga sırasında yaralandığını söylediği belirtilmiştir. Raporda ayrıca, sağ uyluk üzerinde bir ödem ile 15x4 cm büyüklüğünde bir kızarıklık tespit edildiği belirtilmiştir.

Son olarak, 11 Şubat 2008 günü saat 16.11'de Adli Tıp Kurumu Beşiktaş Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen tıbbi raporda, Muhamet Akyol'un adliye sarayındaki hücrede meydana gelen dövüş sırasında yaralandığını söylediği belirtilmiştir. Raporda ayrıca, iki elinin üst kısmında küçük sıyrıklar tespit edildiği ve ilgili şahsın sırtında ağır hissettiğini [iddia ettiği] söylediği belirtilmiştir.

B. Kolluk kuvvetleri hakkında açılan ceza davası

11 Şubat 2008 tarihinde, dört başvuran adliye sarayına girerken ve çıkarken kendilerini yaraladıkları gerekçesiyle kolluk kuvvetleri hakkında İstanbul Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. İçlerinden biri, Cengiz Kara, hem adliye sarayına geldiği zaman hem de duruşmadan önce saldırıya uğradığını ve kaşının yarıldığını ileri sürmüştür. Diğer üç başvuran, adliye sarayında kelepçelenerek başka sanıkların bulunduğu hücreye konulduklarını ve hücredeki diğer sanık grubu tarafından dövüldüklerini belirtmiştir. Suç duyurusunda ayrıca, Fehmi Karaman'ın kafatasında bir kırık olduğu ve Haydar Bayar'ın burnunun kırıldığı ifade edilmiştir. Başvuranlar, olay günü adliye sarayında Hrant Dink davasının duruşması olduğunu ve çok sayıda asker, polis ve özel kuvvetin orada bulunduğunu, ancak olayı engellemek için hiçbir şey yapmadıklarını ileri sürmüştür. Başvuranlar, sağlık kontrolünden dönerken ve hücreye geri döndüklerinde sözlü tehdit ve hakaretlere maruz kaldıklarını eklemiştir.

İstanbul Cumhuriyet Savcısı, 12 Şubat 2008 tarihinde yetkisizlik kararı vererek yapılan suç duyurusunu İstanbul Başsavcısına göndermiştir..

Başvuranlar ayrıca, Kandıra ve Tekirdağ F Tipi Cezaevlerindeki kolluk kuvvetleri hakkında da suç duyurusunda bulunmuştur. Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı, 27 Şubat 2008 tarihinde yetkisizlik kararı vermiş ve bu suç duyurusunu İstanbul Başsavcısına geri göndermiştir. Tekirdağ Cumhuriyet Savcısının karar gerekçesinden anlaşıldığına göre, başvuranlar suç duyurusunda, İstanbul Adliye Sarayı'na geldiklerinde o gün Hrant Dink davasının duruşması olduğunu, bu nedenle slogan attıklarını, diğer sanıkların kendilerine saldırdığını ve güvenlik güçlerinin onları korumak için gerekli önlemleri almadığını iddia etmişlerdir.

Cumhuriyet Savcısının 12 Şubat 2008 tarihli kararından sonra, İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı, 3 Mart 2008 tarihinde, dosyanın, biri G.I., M.Ç., I.E., M.N.S. ve E.A. hakkında kasten yaralama suçu ve diğeri olay günü adliye sarayında bulunan asker ve personel hakkında görevi ihmal suçu olmak üzere iki ayrı dava şeklinde incelenmesine karar vermiştir.

24 Nisan 2008 tarihinde, Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı istinabe yoluyla Tekirdağ F Tipi Cezaevinde asker olan I.K.'yi dinlemiştir. I.K., 11 Şubat 2008 tarihinde Erdener Demirel, Haydar Bayar, Fehmi Karaman ve Muhamet Akyol'u İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinde görülecek duruşmaya götürmek üzere görevlendirildiğini ifade etmiştir. I.K.'ye göre, bu şahıslar duruşma saatine kadar adliye sarayında boş olan üç hücreye konulmuştur. İlgili şahıslar üye oldukları - yine I.K.'ye göre yasadışı ve solcu - örgüt lehine slogan atmaya başlamıştır. Saat 11.45 sıralarında Kocaeli F Tipi Cezaevinden getirilen M.Ç., G.I., I.E., M.N.S. ve E.A., aynı hücreye konulmuştur. Düşünce ve görüş farklılığı yüzünden bu iki grup tartışmışlardır. Kavga çıkmasını önlemek için komutan, emrindeki askerlerin müdahale etmesini istemiştir. I.K., hücreye girdiğinde bir dövüşün başladığını ve yaralıları olduğunu görmüştür. Komutanın emri üzerine kendisi ve diğer görev arkadaşları tarafları ayırmak için müdahale etmiş ve daha sonra yaralıları adliye binasındaki sağlık hizmetlerine götürmüştür. Doktorun talebi üzerine, başvuranlardan ikisi sağlık ocağına sevk edilmiştir.

24 Nisan 2008 tarihinde, Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı istinabe yoluyla Tekirdağ F Tipi Cezaevinde asker olan C.B.'yi dinlemiştir. C.B. de I.K. ile aynı yönde ifade vermiştir.

Yine 24 Nisan 2008 tarihinde, Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı, kendisi de Tekirdağ F Tipi Cezaevinde asker olan A.E.'yi dinlemiştir. A.E., I.K. ile aynı önde ifade vermiş ve buna ilave olarak kapatıldıkları hücrede başvuranların kelepçelenmiş olduğunu belirtmiştir.

29 Nisan 2008 tarihinde, Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı, yine Tekirdağ F Tipi Cezaevinde asker olan Ö.Ç.'yi dinlemiştir. Ö.Ç. de I.K. ile aynı yönde ifade vermiştir.

7 Mayıs 2008 tarihinde, Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı, Kandıra F Tipi Cezaevinde asker olan F.A.'yi dinlemiştir. F.A., sanıkları 11 Şubat 2008 tarihli duruşmaya götürdüğünü ifade etmiştir. F.A.'ya göre, bu sanıklar bir hücreye konulmuştur. Bunun üzerine bu sanıklar ile Tekirdağ'dan gelen diğer sanık grubu arasında bir dövüş başlamıştır. Kendisi ve diğer görev arkadaşları kavga edenleri ayırmak ve etkisiz hale getirmek için müdahale etmiştir.

İstanbul Cumhuriyet Savcılığı 6 Haziran 2008 tarihli kararında, olay tutanağına, askerlerin ifadelerine ve dosyadaki unsurlara dayanarak, yetkiyi kötüye kullanma suçlamaları ile ilgili takipsizlik kararı vermiştir. Cumhuriyet Savcısı, karar gerekçesinde, 11 Şubat 2008 tarihinde Erdener Demirel, Haydar Bayar, Fehmi Karaman ve Muhamet Akyol'un duruşma saatine kadar bir hücreye konulduğunu ve Kocaeli F Tipi Cezaevinden gelen ve çete davasından yargılanan diğer sanıkların da aynı hücreye yerleştirildiğini; bu iki grup arasında önce tartışma sonra da bir kavga başladığını; askerlerin onları ayırmak için müdahale ettiğini ve

hücreden çıkardığını belirtmiştir. Savcı ayrıca, tıbbi raporlara göre, ilgili şahısların hayati tehlikesi olmadığını ve yaralarının basit bir tıbbi müdahale ile tedavi edilebildiğini eklemiştir. Son olarak Savcı, görevlerinin sınırı dahilinde hareket eden güvenlik güçlerinin olaya son vermek üzere hemen müdahale ettiğini belirtmiştir.

4 Temmuz 2008 tarihinde başvurular, özellikle savcılığın kendilerini dinlemediğini, Cengiz Kara'nın güvenlik güçlerinin kontrolü altında bulunduğu halde diğer sanıklar tarafından dövüldüğünü ve Fehmi Karaman, Haydar Bayar ve Erdener Demirel'in kelepçeli vaziyette Cengiz Kara'yı dövenlerle aynı hücreye konulduğunu; askerlerin kendilerini hedef olarak göstermesinden sonra, aynı grup tarafından saldırıya uğradıklarını öne sürerek, bu takipsizlik kararına itiraz etmiştir. Başvuranlar, ilgili tıbbi raporları sunmuş ve askerlerden sadece biri hakkında soruşturma yürütüldüğünü, diğerlerinin dinlenmediğini savunmuştur.

8 Eylül 2008 tarihinde, Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı, Cumhuriyet savcısının yazılı mütalaasını aldıktan sonra, delil yetersizliği gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir..

C. Diğer sanıklar hakkında açılan ceza davası

Bu arada, Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı, 20 Mayıs 2008 tarihinde Erdener Demirel'i dinlemiştir. Erdener Demirel, kendisinin Fehmi Karaman, Haydar Bayar ve Muhamet Akyol ile birlikte Beşiktaş Adliyesine götürüldüğünü ifade etmiştir. İlgili şahsa göre, adliyeye geldiklerinde Muhamet Akyol hemen bir hücreye konulmuştur. Kendisi ve diğer suç ortakları duruşma salonu önünde Cengiz Kara'nın gelmesini beklemişlerdir. Kaşının üzerinde bir bandaj ile gelen Cengiz Kara, aynı araç içerisinde bulunan, Kandıra F Tipi Cezaevinden gelen ve çete davasından yargılanan başka bir sanığın kendisine kafa attığını söylemiştir. Duruşma sonrasında kendisi ve diğer başvuranlar büyük bir hücreye konulduğu halde Cengiz Kara başka yere götürülmüştür. Muhamet Akyol, hücrenin kapısı önünde Tekirdağ Cezaevinde görevli askerlerden biriyle dini konularda tartışmıştır. Çete davasından yargılanan sanıklar, Erdener Demirel'in iddiasına göre açık olan kelepçeleri ile aniden kendilerine saldırmıştır. Saldırı sırasında Fehmi Karaman ve Haydar Bayar yaralanmıştır. Bu sanıklar kendisine ve Erdener Demirel'e de vurmaya çalışmış, ancak Fehmi Karaman ve Haydar Bayar araya girerek yaralanmalarını önlemiştir. Askerler başvuranları hücreden çıkarmıştır. Kapının hemen yanında olduğu için ilk dışarı çıkan kendisi olmuştur. Askerlerden biri onu dövmekle tehdit etmiştir.

Yine 20 Mayıs 2008 tarihinde, Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenen Fehmi Karaman, Erdener Demirel ile aynı yönde ifade vermiş ve Erdener Demirel'in hücrenin kapısı önünde bir askerle Malatya'da dini inançları yüzünden öldürülen kişiler hakkında konuştuğunu eklemiştir. Fehmi Karaman ayrıca, hücrelerindeki diğer sanıkların saldırısı sırasında kendisi ile birlikte Haydar Bayar'ın da yaralandığını belirtmiştir.

Yine 20 Mayıs 2008 tarihinde, Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenen Haydar Bayar, kendisinin ve Cengiz Kara hariç diğer suç ortaklarının büyük bir hücreye konulduğunu ifade etmiştir. Haydar Bayar, Cengiz Kara'nın kaşının üzerinde bir bandaj olduğunu ve aynı araçta bulunan diğer sanıklar tarafından yaralandığını söylediğini belirtmiştir. Haydar Bayar, hücrede kelepçelerini ellerinde tutan başka sanıklar olduğunu, Erdener Demirel, Fehmi Karaman ve Muhamet Akyol'un hücrenin kapısının önünde bir asker ile Malatya'da işlenen bir cinayet hakkında tartıştıklarını, o sırada, diğer on kadar sanığın Erdener Demirel, Fehmi Karaman ve Muhamet Akyol'a saldırdığını, kendisinin araya girmeye çalıştığını, ancak bu sanık grubunun kendisine de vurduğunu ve bu yüzden yaralandığını ifade etmiştir.

Yine 20 Mayıs 2008 tarihinde, Tekirdağ Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenen Muhamet Akyol, başvurularla aynı yönde ifade vermiştir.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı, 23 Ekim 2008 tarihli iddianamede M.Ç., I.E., M.N.S., E.A. ve G.I. adlı sanıklar hakkında 11 Şubat 2008 tarihinde başvuruları yaraladıkları gerekçesiyle bir ceza davası açmıştır.

İstanbul Asliye Ceza Mahkemesi, 14 Mayıs 2009 tarihli kararında M.Ç., I.E., M.N.S., E.A. ve G.I.'yi yüz yirmişer gün hapis cezasına mahkûm etmiş, daha sonra bu cezayı dörtte bire indirerek 1 800 TL para cezasına çevirmiştir. Mahkeme karar gerekçesinde, M.Ç., I.E., M.N.S., E.A. ve G.I.'nin başvuruları İstanbul Adliyesindeki hücrede Allah'a küfür ettikleri için dövdüklerini kaydetmiştir. Bu karar daha sonra kesinleşmiştir.

Belirtilmeyen bir tarihte, Cengiz Kara, sanıkları adliye sarayına götüren araçta kendisine vurduğu gerekçesiyle sanık T.D. hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

Dosyadaki unsurlara göre, bu son dava yetkili ulusal mahkemeler önünde halen derdestir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 3 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi önünde görülen duruşma sırasında, güvenlik güçlerinin etkisizliği nedeniyle kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia etmektedir. Başvuranlar ayrıca, ulusal makamların soruşturmayı yürütme şeklinden ve AİHS'nin 13. maddesi ile bağlantılı olarak 3. maddesine dayalı itirazlarını dile getirebilecekleri bir hukuk yolu bulunmadığından şikâyetçi olmaktadır.

Başvuranların şikâyetlerini dile getiriş şeklini dikkate alan AİHM, iddia edilen kötü muamele konusunda etkili bir soruşturma yürütülmediği yönündeki şikâyetin, AİHS'nin 3. maddesinin usul yönü bakımından incelenmesinin daha uygun olacağı kanaatine varmaktadır (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Türkiye aleyhine Kazım Gündoğan davası*, n° 29/02, prg. 31, 30 Ocak 2007 ve *Ukrayna aleyhine Kozinets davası*, n° 75520/01, prg. 44, 6 Aralık 2007).

Hükümet, bu iddiayakarı çıkmaktadır.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

AİHM, başvurunun AİHS'nin 35. maddesinin 3 a) paragrafı anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve ayrıca başka bir kabuledilemezlik gerekçesi bulunmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla, başvurunun kabuledilebilir ilan edilmesi uygun olacaktır.

B. Esasa ilişkin

1. Kötü muamele iddiaları hakkında

a) Tarafların savları

Hükümet, Cengiz Kara'nın Kandıra cezaevinden, diğer başvuranların ise Tekirdağ cezaevinden geldiğini belirtmektedir. Hükümete göre, T.D. isimli başka bir sanıkla nakledilen

Cengiz Kara, adliye sarayına girişte slogan atmıştır. Bu nedenle T.D. ona kafa atmış ve kaşını yarmıştır. Cengiz Kara adliye sarayının sağlık personeli tarafından tedavi edilmiştir.

Hükümet, başvuranlar ile diğer sanıkların bir hücreye konulduğunu ve daha sonra Kocaeli cezaevinden gelen sanıkların da diğer hücreler dolu olduğundan aynı hücreye yerleştirildiğini kaydetmektedir. Sonra başvuranlar ile diğer sanıklar kavga etmiştir. Kolluk kuvvetleri olaya güç kullanarak müdahale etmiştir. Başvuranlar, arbede sırasında yaralanmıştır. Cengiz Kara ayrıca T.D. hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

Hükümet, başvuranların kolluk kuvvetlerinin kötü muamelesine maruz kalmadıklarını savunmaktadır. Hükümet, ifadelere dayanarak kolluk kuvvetlerinin başvuranlar ile diğer sanıklar arasında çıkan kavgaya son vermek için yasaya uygun bir şekilde müdahale ettiklerini belirtmektedir.

Son olarak Hükümet, başvuranların suç duyurusunun ciddiyetle incelendiğini, kendilerinin bu konu hakkında dinlendiğini, yetkili ulusal makamların etkili bir soruşturma yürüttüğünü ve bu soruşturma sonunda başvuranları döven sanıkların mahkûm edildiğini kaydetmektedir.

Başvuranlar, Hükümetin bu argümanlarına karşı çıkmakta ve kendi iddialarını yinelemektedir.

b) AİHM'nin değerlendirmesi

AİHM, 3. maddenin demokratik toplumun temel değerlerinden birini güvence altına aldığını, işkence, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele ve cezaları, mutlak anlamda yasakladığını ve bu hükmün Sözleşmeciler Devletlerin sadece böylesi muamelelerden kaçınmasını değil, aynı zamanda özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişilerin fiziksel bütünlüğü ve sağlığını korumak için gerekli önleyici tedbirleri önceden almasını da zorunlu kıldığını hatırlatmaktadır (bakınız, diğer birçoğu arasından, *Romanya aleyhine Pantea davası*, n° 33343/96, prg. 189, CEDH 2003-VI).

Daha sonra AİHM, AİHS'nin 1. maddesi uyarınca Yüksek Sözleşmeciler Tarafların kendi alanları içinde bulunan herkese AİHS'nde açıklanan hak ve özgürlükleri tanıma ve 3. madde ile birlikte ele alındığında, Devletlere, kendi yetki alanları içinde bulunan bireylerin, özel şahıslar tarafından bile olsa, işkence, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele ve cezalar da dahil olmak üzere kötü muameleyle maruz kalmamasını sağlayacak tedbirleri alma yükümlülüğü getirdiğini bir kez daha hatırlatmaktadır (*Birleşik Krallık aleyhine A. davası*, 23 Eylül 1998, prg. 22, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1998-VI, *Birleşik Krallık aleyhine Z ve diğerleri davası* [GC], n° 29392/95, prg. 73, CEDH 2001-V, *Bulgaristan aleyhine M.C. davası*, n° 39272/98, prg. 149, CEDH 2003-XII, *Türkiye aleyhine Ay davası*, n° 30951/96, prg. 55, 22 Mart 2005). Bu tedbirler, özellikle tutuklu ve diğer savunmasız kişiler için etkili bir koruma sağlamanın yanında, yetkililerin bildiği ya da bilmesi gerektiği kötü muameleleri engelleyici makul önlemleri de içine almalıdır (*Birleşik Krallık aleyhine Osman davası*, 28 Ekim 1998, prg. 116, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1998-VIII, ve *Belçika aleyhine Mubilanzila Mayeka ve Kaniki Mitunga davası*, n° 13178/03, prg. 53, CEDH 2006-XI).

Ancak, bu zorunluluk yetkili makamlara aşırı ve dayanılmaz bir yük getirmeyecek şekilde yorumlanmalıdır (*Ukrayna aleyhine Oshurko davası*, n° 33108/05, prg. 69, 8 Eylül 2011). AİHM'nin kanaatine göre, AİHS'nin 3. maddesi tarafından korunan hakkın niteliğine bakıldığında, yetkili makamların, bir başvuranın fiziksel bütünlüğü için bilinen ya da bilinmesi gereken gerçek ve yakın bir riskin somutlaşmasını engellemek için kendilerinden beklenen makul tedbirleri almadığının ortaya konması gerekmektedir. Bu sorunun cevabı,

ilgili davanın koşullarına bağlıdır. Dolayısıyla AİHM'ne düşen görev, mevcut dava koşullarında yetkili makamların, başvuruların diğer sanıklar tarafından kötü muameleye maruz bırakılma riski olduğunu bilmesi gerekip gerekemediğini, bunun cevabı evet ise, yetkileri dahilinde ve makul bir şekilde bu riski ortadan kaldırmak için gerekli önlemleri alıp almadıklarını belirlemektir (*Pantea*, ilgili bölüm, prg. 190, ve, *gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, Birleşik Krallık aleyhine Keenan davası*, n° 27229/95, prg. 110–115, CEDH 2001-III).

AİHM, Fehmi Karaman, Erdener Demirel ve Haydar Bayar'ın, 11 Şubat 2008 tarihinde İstanbul Adliye Sarayı'nda hakim önüne çıkmayı beklerken, aynı hücreye yerleştirilen sanıklar tarafından dövüldüklerini iddia ettiklerini kaydetmektedir. Cengiz Kara ise, adliye sarayına nakli sırasında aynı araçta bulunan başka bir sanık tarafından dövüldüğünü ileri sürmektedir. İlk üç başvuran ayrıca adliye sarayında bulunan kolluk kuvvetlerinin ve özellikle yerleştirildikleri hücrenin gözetiminden sorumlu kişilerin kendisini korumadıklarını iddia etmektedir.

AİHM, başvuranlarla ilgili tıbbi raporlar ile yetkili ulusal mahkemelerin yürüttüğü soruşturmaya göre, ilgili şahıslarda kesinlikle AİHS'nin 3. maddesi alanına giren yara izi ve doku bozukluğu gözlemlendiğini not etmektedir. AİHM, ayrıca başvuranların İstanbul Adliyesi'nde ya da güvenlik güçlerinin sürdüğü bir araçtayken maruz kaldıkları muamelenin de AİHS'nin 3. maddesine aykırı olduğu kanaatindedir. Bu nedenle, Savunmacı Devletin söz konusu muameleden sorumlu tutulup tutulamayacağını belirlemek uygun olacaktır.

i. Fehmi Karaman, Erdener Demirel ve Haydar Bayar'ın maruz kaldığı yaralanmalar hakkında

AİHM, başvuranların İstanbul Adliyesine gelmeleri gerekentarihte , Hrant Dink cinayetini işlemekle itham edilen kişiler hakkında açılan ceza davası çerçevesinde bir duruşmanın gerçekleşeceğine tarafların itiraz etmediğini gözlemlemektedir. Bu bağlamda ve tarafların verdiği bilgilere göre, duruşmaların normal seyri için adliye binası dışında ve içinde gerekli güvenlik önlemleri alınmıştır.

AİHM, Savunmacı Devletin, olası lojistik sorunlar ve yapısal ya da mali sıkıntılara rağmen, yargıl ya da cezaevlerine ilişkin sistemini, tutukluların onuruna saygı gösterilmesini sağlayacak şekilde düzenlemesi gerektiğini hatırlatmaktadır (*Rusya aleyhine Mamedova davası*, n° 7064/05, prg. 63, 1 Haziran 2006, ve *Bosna Hersek aleyhine Rodić ve diğerleri davası*, n° 22893/05, prg. 71, 27 Mayıs 2008). Bu yükümlülük ayrıca, Savunmacı Devlete, özgürlüğünden mahrum kalan bir kişiyi korumak ve fiziksel bütünlüğüne zarar gelmemesini sağlamak amacıyla gerekli önlemleri alma zorunluluğu getirmektedir (*Pantea*, ilgili bölüm, prg. 195).

Mevcut davada, iki tutuklu grubun husumetini ve aynı gün, aynı adliyede birçok duruşmanın yapıldığını göz önüne alan AİHM, başvuranlar ile diğer tutukluların davasına bakacak olan farklı adli makamların böylesi bir olayın meydana gelebileceğini öngörmesi ve tutuklular arasında olası fiziksel şiddeti engellemek amacıyla boş hücrelerin kullanımını başka türlü planlaması gerektiği düşüncesindedir.

Gerçekten de, AİHM, kamu düzenini korumak ve duruşmaların normal seyrini sağlamak amacıyla polis takviyesi öngören adli makamların, aynı binada hakim önüne çıkmayı bekleyen başvuranlar ile diğer insanların güvenliğini sağlamak için ek önlemler almamasını hayretle karşılamaktadır. Bu bağlamda AİHM, başvuranların maruz kaldığı kötü muamelenin duruşma hazırlığındayapılan bir hata sonucu meydana geldiğini not etmektedir. Bu durumda AİHM, yetkili makamların, bir taraftan, geriye doğru, başvuranlar ile diğer tutukluları

duruşma için adliyeye getirmeden önce, diğer taraftan da, ileriye doğru, adliyeye geldiklerinde, başvuranlar ile diğer tutukluların fiziksel bütünlüklerini korumak ve güvenliklerini sağlamak amacıyla tüm makul önlemleri alması gerektiği kanaatine varmaktadır.

AİHM, öncelikle mevcut davadaki olaylar incelendiğinde, diğer iki hücre dolu olduğu için boş olan üçüncü hücreye yerleştirilen başvuranların, mensubu oldukları yasadışı solcu örgüt lehine slogan attıklarını gözlemlemektedir. Bu bilindiği halde, kolluk kuvvetleri, onları, çete davasından yargılanan ve farklı görüş ve bakış açısına sahip olan diğer tutuklularla aynı hücreye yerleştirmiştir.

Daha sonra AİHM, kolluk kuvvetlerinin başvuranların kapatıldığı hücrenin kapısı önünde bulunduklarını kaydetmektedir. Oysa kolluk kuvvetleri, ancak karşıt görüşlü iki grup arasında dövüş başladıktan sonra grupları ayırmak için müdahale etmiştir. AİHM, kolluk kuvvetlerinin sözlü tartışma filizlenmeye başlar başlamaz müdahale etmesi gerektiğinden, burada ciddi bir özen eksikliğinin söz konusu olduğu kanaatindedir. Bu nedenle AİHM, kolluk kuvvetlerinin kavgaya son vermek için zamanında müdahale ettiği gerekçesiyle takipsizlik kararı alan İstanbul Cumhuriyet Savcısının görüşünü paylaşmamaktadır. AİHM, İstanbul Cumhuriyet Savcısının yürüttüğü ön soruşturmada anlaşıldığına göre, ağız dalaşı kavgaya dönüştüğü esnada, kolluk kuvvetlerinin, hücrenin kapısı önünde başvuranlarla tartıştığını kaydetmektedir. Buna göre, kolluk kuvvetleri kavgayı ayırmak ya da başvuranları derhal hücreden çıkarmak için aceleci davranmamış, ancak başvuranlar dövüldükten sonra müdahale etmiştir (*Oshurko*, ilgili bölüm, prg. 72 ve yukarıdaki ilgili paragraflar). Bu tespitler ışığında AİHM, başvuranların hücrede kelepçeli tutuldukları halde aynı hücredeki diğer tutukluların kelepçelerinin açık olduğu yönündeki iddialar üzerinde ayrıca yorum yapmanın gereksiz olduğu kanaatindedir.

Bu itibarla AİHM, ulusal makamların bu farklı kişilerin aynı hücrede tutulmaması için önleyici tedbirleri alması ve bu tür riskleri ortadan kaldırması gerektiği düşüncesindedir.

Bu koşullar altında AİHM, ulusal makamların, başvuranlar açısından, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin güvenliğini sağlama ve fiziksel bütünlüğünü koruma pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediği sonucuna varmaktadır.

ii. Cengiz Kara'nın maruz kaldığı yaralanmalar hakkında

AİHM, başvuran Cengiz Kara'nın, kendilerini cezaevinden İstanbul Adliye Sarayı'na götüren araçta slogan attığı gerekçesiyle, çete davasından yargılanan bir tutuklu tarafından saldırıya uğradığını tespit etmektedir. Bu bağlamda AİHM, adı geçen başvuranın durumunu diğer üç başvuran için yürütülen muhakeme çerçevesinde inceleyecektir.

Başvuran ile ona vuran tutukluya isnat edilen suçları dikkate alan AİHM, tutukluların cezaevinden adliyeye naklini organize etmekle görevli cezaevi ya da adli yetkililerinin böylesi bir olayın meydana gelebileceğini makul olarak önceden bilmeleri gerektiği kanaatine varmaktadır. AİHM'nin düşüncesine göre, özellikle ulusal makamlar, başvuranın fiziksel bütünlüğünü korumak için gerekli tüm önlemleri almalıydı.

Dolayısıyla AİHM, ulusal makamların, Cengiz Kara ile ilgili olarak, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin güvenliğini sağlama ve fiziksel bütünlüğünü koruma pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediği sonucuna varmaktadır.

Bunun sonucu olarak, mevcut dava koşullarında dört başvuranın maruz kaldığı kötü muamele, Savunmacı Devletin sorumlu tutulması gereken insanlık dışı bir muamele oluşturmakta ve bu bağlamda AİHS'nin 3. maddesini ihlal etmektedir.

2. Yürütülen soruşturmanın etkin niteliği hakkında

AİHM, bir kimse polis memurlarınca ya da benzer hizmetlerdeki diğer Devlet görevlilerince AİHS'nin 3. maddesine aykırı olarak ciddi bir kötü muameleye maruz kaldığını savunulabilir bir şekilde iddia ettiğinde, AİHS'nin 1. maddesi gereğince, Devlet'in « yargısına tabi herkese AİHS'nde tanımlanan hak ve özgürlükleri (...) tanımak » genel yükümlülüğü ile birlikte, söz konusu hükmün, etkili resmi bir soruşturmayı da zorunlu kıldığını hatırlatmaktadır (*Bulgaristan aleyhine Assenov ve diğerleri davası*, 28 Ekim 1998, prg. 102–103, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1998-VIII, Ay, ilgili bölüm, prg. 59–60, ve *Türkiye aleyhine Timtik davası*, n° 12503/06, prg. 55, 9 Kasım 2010). Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılması ile sonuçlanmalıdır. İşkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaların yasaklanmış olması çok önemli olmakla birlikte, bu tür bir soruşturma gerçekleşmediği takdirde, bu yasak, uygulamada etkili olmayacak ve bazı durumlarda kamu görevlilerinin, neredeyse müeyyidesiz bir şekilde, kontrollerine tabi kişilerin haklarını çiğnemeleri mümkün olacaktır (*Rusya aleyhine Khachiev ve Akaieva davası*, n° 57942/00 ve 57945/00, prg. 177, 24 Şubat 2005, ve *Rusya aleyhine Menecheva davası*, n° 59261/00, prg. 67, CEDH 2006-III).

Hükümet, davanın başvurular lehine sonuçlanmamasının, iç hukukta etkili bir itiraz yolu bulunmadığı anlamına gelmeyeceğini savunmaktadır. Hükümet, Devletin AİHS'nin 3. maddesiyle bağlantılı olarak 13. maddesi anlamında yükümlülüklerini yerine getirdiğini ileri sürmektedir.

Başvuranlar, Hükümetin argümanlarına karşı çıkmakta ve kendi iddialarını yinelemektedir.

AİHM, 11 Şubat 2008 tarihinde başvuruların kötü muamele gerekçesiyle İstanbul Cumhuriyet Savcısına suç duyurusunda bulunduğunu tespit etmektedir. AİHM, tarafların verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre, Cumhuriyet Savcısının Cengiz Kara'yı suç duyurusu hakkında dinlemediğinin ve 6 Haziran 2008 tarihli takipsizlik kararına bakıldığında, ilgili şahsın iddialarını incelemeyeceğinin görüldüğünü not etmektedir. Son olarak AİHM, diğer başvuruların iddiaları ile ilgili olarak, Cumhuriyet Savcısının, sadece hayati tehlike bulunmadığı yönündeki tıbbi raporları ve kolluk kuvvetlerinin görevlerinin sınırları dahilinde hareket ettiklerini dikkate alarak karar verdiğini kaydetmektedir.

Oysa, AİHM, ön soruşturma ve takibatın başlatılmasında savcılarının çok önemli bir rolü olduğu bilindiği için, haklı olarak kendilerinden kolluk kuvvetlerinin hareketlerini görevlerine ve bu alanda yürürlükte olan yasalara uygun olup olmadığını denetlemelerinin beklendiğini hatırlatmaktadır (*Timtik*, ilgili bölüm, prg. 61).

Bu unsurlar, AİHM'nin, AİHS'nin 3. maddesinin usule ilişkin bölümünün ihlal edildiği sonucuna varması için yeterlidir.

II. AİHS'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi önünde görülen davanın adil olmadığını savunmakta ve bu bağlamda AİHS'nin 6. maddesinin 1. paragrafının mevcut dava ile ilgili bölümlerine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, bu konuda görüş bildirmemektedir.

AİHM, söz konusu şikâyetin yukarıda incelenen şikâyetle bağlantılı olduğunu ve dolayısıyla kabuledilebilir ilan edilmesi gerektiğini kaydetmektedir.

AİHM, başvuranların, yaptıkları suç duyurusundan sonra güvenlik güçleri ve diğer tutuklular hakkında açılan ceza davasının yürütülme şeklinden şikâyetçi olduklarını tespit etmektedir. AİHM, başvuranların yetkili ulusal makamlar önünde verdikleri çeşitli ifadelere bakıldığında, başvuranların medeni bir hakkın korunması ya da bir tazminat elde etmek için değil, sadece yaralanmalarından sorumlu olan kişilerin mahkûm edilmelerini sağlamak amacıyla suç duyurusunda bulunduklarını gözlemlemektedir. Dolayısıyla, başvuranların bu şikâyeti 6. maddenin uygulama alanına girmemektedir (*Türkiye aleyhine Nusrettin Öztürk davası* (karar), n° 7961/02, 5 Haziran 2007, ve *Fransa aleyhine Perez davası* [GC], n° 47287/99, prg. 70 ve 71, CEDH 2004-I).

Bunun sonucu olarak, söz konusu şikâyet, 35. maddenin 3. paragrafı anlamında AİHS'nin hükümleri ile *ratione materiae* bağdaşmadığından, 35. maddenin 4. paragrafı uyarınca reddedilmelidir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuranların her biri, manevi tazminat olarak 20.000 Euro talep etmektedir.

Hükümet, bu taleplere itiraz etmektedir.

AİHM, manevi tazminat başlığı altında başvuranların her birine 11.700 Euro ödenmesinin uygun olacağı kanaatine varmaktadır.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranlar ayrıca, AİHM önünde görülen yargılama masraf ve giderleri için 7.750 Euro talep etmektedir. Başvuranlar taleplerini aşağıdaki gibi detaylandırmıştır:

- Tercüme masrafları için 300 Euro, kanıt belgesi sunulmamıştır;
 - AİHM önünde vekâlet için baro tarafından belirlenen tarife uyarınca 1.250 Euro, kanıt belgesi sunulmamıştır;
 - AİHM ile yazışma masrafları için 100 Euro, kanıt belgesi sunulmamıştır.
- Öte yandan, AİHM önünde görülen yargılamanın avukat masrafları için başvuranlar, avukatları tarafından düzenlenen aşağıdaki çalışma saati tablosunu sunmaktadır:
- başvuruyu hazırlamak üzere başvuranlarla yapılan görüşmeler için on iki saat çalışma, 2.400 Euro;
 - başvurunun kendisini hazırlamak için altı saat çalışma, 1.200 Euro;
 - başvuruyu AİHM'ne göndermek için yarım saat çalışma, 100 Euro;
 - Hükümetin itirazlarına cevap olarak hazırlanan layiha, adil tatmin ve yargılama masraf ve giderleri talebi ve ayrıca bu konuda başvuranlar ile yapılan görüşmeler için on iki saat çalışma, 2.400 Euro.

Hükümet, bu taleplere itiraz etmektedir.

AİHM, yerleşik içtihadına göre, yalnızca gerçekliği ve gerekliliği ispat edilmiş makul tutardaki yargılama masraf ve giderlerinin ödenebileceğini hatırlatmaktadır. AİHM, mevcut davada elindeki belgeleri ve içtihadını dikkate alarak, AİHM önünde görülen yargılama masraf ve giderleri için başvuranlara ortaklaşa 3.600 Euro ödenmesinin makul olacağı kanaatine varmaktadır.

C. Gecikme faizi

AİHM, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklenerek belirlenmesini uygun görmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM,

1. *Oybirliğiyle, AİHS'nin 3. maddesi hakkındaki şikayetlerin kabuledilebilir, bunun dışında kalanların kabuledilemez olduğuna;*

2. *2'ye karşı 5 oyla, AİHS'nin 3. maddesinin esas bakımından ihlal edildiğine;*

3. *2'ye karşı 5 oyla, AİHS'nin 3. maddesinin usul bakımından ihlal edildiğine;*

4. *2'ye karşı 5 oyla,*

a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek ve her türlü vergiden muaf tutulmak üzere Savunmacı Hükümet tarafından:

i. başvuruların her birine 11.700 (on bir bin yedi yüz) Euro manevi tazminat ödenmesine;

ii. yargılama masraf ve giderleri için başvuranlara ortaklaşa 3.600 (üç bin altı yüz) Euro ödenmesine;

b) yukarıda belirtilen sözkonusu sürenin sona erdiği tarihten ödemenin yapılmasına kadar geçen süre için, sözkonusu meblağlara, Avrupa Merkez Bankası'nın anılan dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklemek suretiyle belirlenecek basit faiz uygulanmasına;

5. *Oybirliğiyle, adil tatmine ilişkin diğer taleplerin reddine;*

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 31 Ocak 2012 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Mevcut karar ekinde AİHS'nin 45/2 ve İçtüzüğün 74/2 maddesine uygun olarak Yargıçlar Danute Jociene ve David Thor Björgvinsson'ın ayrı oy görüşü yer almaktadır.